

LUOKAN³
OPETTAJA

1993

Johannes Käis

— virolainen koulunuudistaja

Suomalainen lukija ei välttämättä tiedä, että Johannes Käisin (1885—1950), ehkä ansiotuneimman virolaisen koulumiehen perustama "Koulunuudistaja" (KU) julkaisi jo 30-luvulla suomalaisten aatelovereittensa kirjoituksia. Alunperinen idea kehittyi pian kaksikieliseen heimonpalsta-muotoon (Heimonurk-osasto), joka ilmestyi joka numerossa ja sisälsi suomalaisten koulunuudistusmielisten kirjoituksia. Se antoi mahdollisuuden tutustua sekä kielen että suomalaisen kasvatuksen kysymyksiin. Ja Käisin tavoite rohkaista virolaisia opettajia opiskelemaan suomea toteutui. Useampiakin rupesi ahkerasti perehtymään veljeskansamme kieleen selviytyäkseen kiinnostavista teksteistä omillaan.

Suomalaiset puolestaan käyttivät "Koulunuudistajasta" valittuja vironkielisiä tekstejä opettajille tarkoitetuissa radion kielenopetusohjelmissa. Siitä on nyt puoli vuosisataa.

Yhteistyön alkuvaiheet

"Koulunuudistajan" ensimmäinen numero ilmestyi v. 1934. Mutta Viron ja Suomen kasvatusalainen yhteistyö oli saanut alkunsa kokonaan aiemmin.

Silloin oli yhteistoimintahankkeissa pääasiallinen aloitteentekijä Viron Opettajien Liitto, jossa asian vetäjänä toimi Johannes Käis. Liiton uudistushalukasta johtokuntaa elivät tyydyttäneet kahden maan asian-

Viron "Koulunuudistaja" kiittää suomalaista "Luokanopettajaa" lehden ystävällisestä mainitsemisesta viime vuoden 6. numerossaan ja samassa julkisanotusta yhteistyötarjouksesta. Tutustuaksemme lähemmin on syytä katsoa historiaan.

omasten ministeröiden väliset viralliset suhteet. Tavoitteena nähtiin kasvatustalouden ihmisten mahdollisimman runsaslukuinen mukaantulo koulunuudistusliikkeeseen molemmiin puoliin. Sen saavuttamisessa katsottiin tärkeiksi henkilökohtaiset yhteydet, lehtorien vaihto, opintomatkat. Edistyskellisemmät kasvatustalouden päätöksentekijät pitivät niistä yhteyksiä kahden heimokulttuurin oleellisena osana.

Johannes Käis ystävystyi eräisiin suomalaisiin koulumiehiin kuten A. Salmelaan, A. Huuskoseen, A. Salokanteleen ym. Valitettavasti on hänen kirjeenvaihdostaan heidän kanssaan Virossa säilynyt vaan kymmenkunta kirjettä A. Huuskoselta.

Vuonna 1934 kävi J. Käis Suomen Kasvatustalouden Yhdistyksen kutsusta esitelmöimässä Helsingissä, aiheena yksilöllinen työtapo ja Viron uudistuva koulu. Sinä vuonna valitsi myös Suomen Opettajien Jatko-opintoyhdistys Käisin kunniajäsenekseen. Häneltä ilmestyi suomalaisissa kasvatustalouden lehdissä ja sanomalehdissä muutamia artikkeleita, erikseen myös kaksi tärkeää kirjaa — "Yksilöllinen työtapo koulunopetuksessa" (1935) ja "Uuden koulun työtapoja" (1937) — (E. Lahdeksen mukaan ne olivat ensimmäisiä Suo-

nessa painettuja uudistustalouden pedagogiikan hengessä kirjoitettuja opetusopillisia teoksia).

E. Lahdes kirjoittaa tutkimuksessaan "Uuden koulun vaikutus Suomen kansakouluun" (1961): "Eestin uuden koulun periaatteiden mukaisesti kehittyvä kansakoulu alkoi vähitellen saada osakseen huomiota Suomesakin. Eestiläisten koulunäyttelyt, etenkin niiden työkirjakokoelmat, herättivät suomalaisissa jo varhain ihailua. A. Salokannel katsoi jo v. 1928, että Eesti oli mennyt kansakoulu-uudistuksessaan Suomen edelle. A. Salmela piti Eestin kansakoulun opetusta v. 1924 kyllä muodinmukaisena, mutta pintapuolisena työkouluajatuksen toteuttamiskeinona, mutta kymmenen vuotta myöhemmin hän toivoi veljeskansojen koulujen lähentymistä. 1930-luvun puolivälissä tämä toive alkoi mitä suurimmassa määrässä toteutua."

Viron koulu-uudistusliike raukesi 1930-luvun lopussa. Tosiasia on sekin, etteivät kaikki Viron opettajat ottaneet sen periaatteita vastaan.

Muutokset edistyivät opettajien vapaaehtoisien toiminnan kautta. E. Lahdeksen mielestä oli sisäisen uudistuksen toteuttaminen Virossa paljon helpompaa siksi, "että siellä ei

kansakoululla ollut kehitystä estäviä traditioita eikä herbart-zilleriläistä kiinteää opetusoppia kuten Suomessa, eestiläinen opettaja saattoi saada huomattavasti enemmän ulkopuolista apua opetusmenetelmiensä uudenaikaistamisessa: oli luotava uusi kansakoulu, jonka sisäinen uudistus oli aloitettava suoraan käytännön kenttätöystä eikä teoriasta kuten meillä usein tapahtui."

Merkittävä osuus yllämainittuun oli tietenkin tosiasialla, että Viro on ollut aikojen Baltian saksalaisten kulttuurin vaikutusvallassa. Suuri osa opettajista osasi saksaa. Niin on ymmärrettävää, että G. Kerschensteinerin ajatukset, samoin Berliinin ja Wiinin kautta tullut yleisopetus saivat suopean vastaanoton. Anglosaksisen kasvatustieteen vaikutus tuli vasta myöhemmin.

Pukinmäen koulu—mallikoulu Viron koulunuudistukselle kautta aikojen

Vuonna 1934 vieraili Käis Helsingin lähistöllä Pukinmäen valtiollisessa kokeilukoulussa. Omista vaikutelmista hän kirjoittaa Kasvatustalouden lehdessä. Käis on pannut merkille erityisesti koulun opettajien työn oppikirjojen tekemisessä ja opetuskasvatustalouden kysymysten käsitteilyssä, ryhmätyön luokissa ja oppilaiden itse tekemästä työvihkot. Kirjoituksensa loppuosassa Käis suosittelee jokaiselle Suomeen matkustavalle opettajalle käyntiä Pukinmäen koulussa.

Nyt olemme ottaneet sen suosituksen huomioon. On ollut vierailuja puolin ja toisin, Pukimäelle on löydetty työpari — koulu Virossa ja "Koulunuudistajakin" on tehnyt koulua tutuksi kahdella kirjoituksella, opettaja Kaisu Kärkkäistä haastatellaan suomalaisen ala-asteen uudistussuunnista meidän Käisiä koskevassa filmissä. Hän ja opettaja Pirkko Rätty-Sarho ovat Virossa kuin omiamme, he osallistuvat toimintaamme opettajien kouluttajina, kasvatuskysymyksiä miettiessä, Johannes Käisin Seuran jäseninä.

Ilmielmin voimme todeta, että on muitakin Käis-seuran suomalaisia jäseniä, jotka ovat innokkaasti mukana tutkimus- ja kehittämistyössä yhteisen kasvatustieteen pohjalta. Yksi niistä on "Luokanopettajan" lukijoille kirjoituksiensa perusteella tunnettu Tuula Raatikainen Tampereelta.

Miten me löysimme uudestaan Käisin ja "Koulunuudistajan"

Suomalainen lukija voi saada vaikutelman, että Viron kasvatustieteen historiassa on vain yksi nimi — Johannes Käis. Hänestä on viime aikoina todella tullut Viron kasvatustieteen vertauskuvaa, mutta 20—30-luvulla oli Virossa useita lahjakkaita koulumiehiä, erityisesti opettajien seminaareissa. Käis oli koulunuudistuksen huippumies, jonka työarmonsa ja tehonsa perusteella on ansainnut kunnioituksensa opettajien keskuudessa. Hän oli opetusopin uranuurtaja, opettajien kouluttaja, lahjakas organisaattori, oman koulukuntansa ideoiden kyvykäs puolestapuhuja.

Vuosikymmeniä ovat Käisin, samoin kuin monien hänen aikalaistensa ajatukset, olleet Virossa syrjäytettyinä. Nykypolvelle on tuntematon 20—30-luvun kasvatustieteellinen lehdistö ja kirjallisuus.

Läpimurto alkoi 1960-luvulla — Käisin nimi ilmestyi tutkimuksiin. Opettajien keskuuteen levisi tieto uudestaan vasta 20 vuotta myöhemmin. (Totta on, että

niiden aikojen kasvatusaatteet pysyivät ainakin tietyn määrin elävinä, jatkui kasvatustraditio). Vuonna 1985 julkaistiin kirja Johannes Käisin elämästä — "Koululle omistettu elämä". Neljä vuotta myöhemmin ilmestyi pieni valikoima hänen koti-seutu- ja kokonaisopetusta käsitteleviä kirjoituksia on ("Valik Johannes Käisi löid"). Vuodesta 1990 alkaen toimii Johannes Käisin Seura (JKS). Seura syntyi Etelä-Viron pikkukaupungissa Polvassa, Käisin syntymäkaupungissa, sikäläisten opettajien aloitteesta. Käisin työn elävöittäminen ja seuraidean kannattajien kirkijoukossa on ollut pitkäaikainen Polvan lukion rehtori Paul Lehestik, joka tähän asti on toiminut myös seuran puheenjohtajana. Johannes Käisin Seuran päämääräksi on tullut tutustuminen 20—30-luvun kulttuurielämään ja kasvatustieteen kokemuksiin, niiden käyttöönotto uudelleen uusissa olosuhteissa. Yksi tavoitteista on myös Käisin perustaman "Koulunuudistajan" jatkaminen.

Seuran jäseninä on opettajia ja kasvatustieteilijöitä Suomestakin. Erityisellä sijalla heidän joukossaan ovat Pukimäen opettajat ja Käisin työtoveri Vorun vuosisilta Eeva Niinivaara. Suomen osaston puheenjohtajana toimii Kaisu Kärkkäinen. Kaikille heistä on jäsenenä olemisen merkinnyt suoraa osallistumista Viron koulun kehittämiseen. Eräs heistä on ollut ehkä tarmokkaampi kuin moni virolainen seuran jäsen.

Johannes Käisin Seurasta on tullut tärkeä Viron ala-asteen uudistuksen keskus.

Käisin toimittamana ilmestyi "Koulunuudistaja" Opettajien Lehden" lisänä v. 1934—40, 61 numeroa.

Käytännön vinkeillä vankka teoriapohja

Johannes Käis oli pragmatikko, sanan myönteisessä merkityksessä. Hän suuntaisi ajatuksensa ja kertomukset omakohtaisista kokemuksistaan opettajalle, esitti ne yksinkertaisessa havainnollistetussa muodossa. Se takasi "Koulun-

POHJOIS-POHJANMAAN KESÄYLIOPISTO Kuusamon toimipaikka

PROJEKTIOPETUS JA ELÄYTYVÄ OPETUS ALKUOPETUKSESSA

Järjestäjä:	Pohjois-Pohjanmaan kesäyliopiston Kuusamon toimipaikka
Aika:	9.—11.8.1993
Paikka:	Kuusamon kauoppaoppilaitos
Hinta:	780 mk.
Ilmoittautuminen:	Sitovat ilmoittautumiset 30.5. mennessä kesäyliopiston kansliaan puh. 989-850 6053

uudistajalle" lämpimän vastustuksen. Vaativammassa painoasussa olivat "Koulunuudistajan" numerot liiksi halpoja.

Uudistusperiaatteiden levittämisen takaamisen ohella oli Käisin tavoitteena myös löytää opettajien keskuudessa yhteistyökumppaneita ja opettaa heidät erittelemään työkokemuksiaan, tiivistämään ja muokkamaan niitä artikkeleiksi. Tämä merkitsi Käisille yksitoikkoista taitamattomasti paperille saatujen ajatusten selvitämistä, hänen yrittäessään ymmärtää niissä ydintä ja tuoda sitä selkokielellä esiin. Kaiken sen ideana oli kuitenkin kouluttaa opettajista kirjoittajia ja — mikä lienee tärkeämpääkin — antaa heille virikkeitä teoreettiseen ajatteluun, herättää heissä teoreettisen pohdinnan tarvetta ja kouluttaa heitä siihen omien kokemuksien perusteella.

Näennäisesti täydellisesti käytännöllisillä artikke-

leilla oli vankka teoreettinen tausta ja pohja. Käis seurasi tunnollisesti kasvatustieteellisiä suuntauksia Euroopassa ja Amerikassa.

1930-luvun loppuun oli Johannes Käisin koulu-uudistusryhmään kokoontunut noin puoli tuhatta työskentelevää opettajaa. "Koulunuudistajaan" kirjoittavien opettajien lukumäärä väheni sataan. Niin laaja avustajien verkosto merkitsi tehokasta palautetta, kokemusten liittymistä toisiinsa. Sen pohjalta tehdyt johtopäätökset opetuksen järjestyksen ja sisällön kysymyksistä, opettajien perus- ja täydennyskoulutuksesta olivat käytännöllisiä ja tehokkaita, niillä on arvoa nykyaikana.

Käisin elämäntyö on vankka pohja uusille aloitteille virolaisessa koulunuudistuksessa. Totta on, että joiltakin osin Viron koulu aloittaa alusta. Kuitenkin eväät uuteen alkuun — tai jatkoon — löytyvät omasta perinteestämme.

Hangö
Sommaruni

**AVOIN KORKEAKOULU
TÄYDENNYSKOULUTUS:** varsinkin opettajille
**KIELI- ja ABIKURSSIT
MUUT KURSSIT ja SEMINAARIT**

Muista tilata itsellesi oma esite:
**Hangö sommaruniversitet, PL 22, 10901
Hanko. Puh 911-8031, fax 911-803256**